

TEXTE MEGLENITE

- 5 **I**ncepute în anul 1908, eu Constantin Noe, cercetările mele asupra dialectului meglenit au fost continuate între anii 1912 și 1915 cu mai mulți refugiați din Meglenia, în urma războiului balcanic. Am putut cerceta însă numai graiurile din Lunzini, Oșini, Cupa, Liumnița și Huma, nezăsind elemente din comunele Nănti și Bîrislav. Textele publicate aici mi-au fost dictate de următoarele persoane:
- 1-XXX, din Lunzini, de Stavri Hriste (37 de ani)¹.
XXXI-XLVII, din Oșini, de Vanghelj Buču (32 de ani), Vășil Ianiț (28 de ani) și Piri Papadeșș (20 de ani), controlate apoi cu Trăpei Stoju (20 de ani).
XLVIII-LI, din Cupa².
LII-LXVIII, din Liumnița, de Piri Stoju Cjoti (28 de ani) și Stavru Iuvan Kjaja (24 de ani).
15 LXIX-LXXIV, din Huma, de Duču Nicola (27 de ani) și Colj Proșu (35 de ani), controlate apoi cu Avram Miju Micu (26 de ani).
Glosarul va urma după publicarea tuturor textelor.

I

Cătunu Lundziu

- 20 (1) Din Sărună, că să amniș cu pamporu ăn sus pri Vardar doq saati și zumițati, zundz la un stașion cari și ziți Șivçilia. Cutru scapit-sorli di țista stașion, că să amniș patru țint saati cu calu, zundz ăn un cătun. Țista cătun ăi ăn un comčuc pri jundi treți *Drumu-marj*. Drumu-marli ău legă Șivçilia cu Meglinu.
- 25 (2) Di cutru boři di cătun ăi un muntj, naft di un-doq mil' di metri, cari și ziți *Zona* (ili *Côžuc*). La 'ncreștîre-sorli și dižos

¹ Vîrsta notată în 1912.

² Printr'o scăpare din vedere inexplicabilă, n'am notat numele persoanei dela care am cules textele.

dj cătun sa niști dealur, ară dj cutru scapitare-sorli și compu năntinesc; an țista loc și cătunu meu *Lundziin*; an Lundziin sa vrină sută și douăzot dj casj, cu vrină șapti opt sutj dj sufliți, mic mari. (3) Toț Lundzinețil' sa Vlaș. Lant millet dj om no-ari 'n Lundziin. Iel' sa toț cifcij și bubar. Toți casilj sa dăratj cu zidur dj rop și sa cupiritj cu ploč. Sfaca casă arj lângă șa și ună pl'amniță an cari aș pun omiñil' pal'a. Casa și pl'amnița din zur an zur sa 'ngărditi cu zidur nati dj rop: antru casă și pl'amniță și triușa; (4) antru triușă, ili dupu casă, sfaca Lundzineț aș arj ună gărdină dj zarzuvat. Cătunu Lundziin arj dou biseriț: una Sfiti-Nicola, lantă Sfiti-Vrac; arj un scul'ó și un cunac. Lundziinu arj patru malj: *Di-sprotiva*, *Di-čor*, *Di-qrur*, și *Di-čopri*; antru mala *Di-sprotiva* și lantilj arj ună valj cari și ziți *Valeđ-di-čor*. La 'ncreștirea-sorli dj cătun arj ună lantă valj cari și ziți *Valeđ-mari*, ară la scapit-sorli și *Valeđ-mică*. (5) Arj ancă ună valj cari și ziți *Valeđ-secă*. Toți vol'urli lundzineț și dună 'n un loc la *Dragni*. Dintru multa apu ți-u-ari Lundziinu, cătuneñil' au dărat patru morur și ună val'aviță dj șaiți anvalire. Din zur an zur dj cătun sa multj boțeur la cari cătuneñil' sirbes toțã jarna, con nu pot să sirbescă lant lucru. Ca să treț dj boțeur, și zacață agrilj din comčuc cari sa mult bun cațatj și dintru cari dau mult bun biriket. (6) Agrilj din comp li gnues toamnă ili primăverăta, și dupu ți li ară dou trej or, li semină, ja gărnișor ja mel', dintru ca emen tot compu lundzinesc la cață apa și și pot vădiri siminaturli. Agrilj din muntj li semină: gron, sicară, orz, oves, uruv și cătj vrină-qră șaldj li semină gărnișor. Moșil' spun ca antru trejzot dj an nănti toțã Lumnița din Lundziin și fățe idiré cu gărnișor. (7) Lundzinețu nu la pot videri să sta ilcc. Tucu pri lucru-i. Vera cu sedba și uluștisești, ară jarna portă lemnj dj 'ncreștirea și dară stremur dj boțeur. Mul'erli, jarna torc, țas, cos și lantj lucrj din casă fac; ară vera pri lângă gotfă zută și la prășore, sițirare, vădire și lantilj.

(8) Portu lundzinesc și la barbaț: cămeșa și izmeñilj, dărat dj pondzã dj casă și cusuti dj mul'erli lor. Pristi cămeșã punj un gamadan, un paț, un bärñivec și dzifri, toți țești sa dăratj dj șajc dj casă. La pičori pun čarop, vera, ampłitiți dj casă, ară jarna și 'ncață cu ubel'; ancăltămintu la-i, lătorli zoli, upinț, ară sərbătorli, čouli. La mul'er portu-i: an loc dj paț portă sucardj. Cămeșa, șajia, antiria, čaroplj, toți jalj-ș li țas și-ș li dară.

(9) Toț barbațil' amnă tunș cu căčuua 'n cap, ară mul'erli aș la 'mplites peru și-ș la dară cusiti, și 'n cap și pupărdes cu șamia.

Lundzinețil' sa mult miraclij dj anvițatură, dj țe toț aș la trimet fičoril' la scul'ó să 'nveță.

Lundzinețil' s'a și mult bisiricoș, dintru țe sărbătorli și dumințli biserică nu l'a țonj di mulț ți vin să și rogă la Domnu.

(10) Tot ți-l' ărtăriseșți lă Lundzineț aș li vindî ăn Șivçilia ia ăn Fuștiń, și cu parli ți li l'e aș cumpără agri, ca să aibă ți să sirbeșcă. Iel' zic: „ai ună pară? puni-u ăn agru, ca agru nu va ni di măncarę, ni di berę, ni furu potj s' lă fură, ni focu potj s' lă ardă, șaldj bura lă l'e, ama tu cată să nu iă lăngă vali“.

II

N o n t e

(1) An (= ăn) Meglin ari un mari turțesc cătun, Nontj; ăn Nontj ari ună milă di casj și mai mult. Toț Năntinețil' s'a Vlaș puturçot și limba ău casă lă-i vlașescă. Cătunu Nontj năinti nu fost-au ăn țista loc jundi-i cmo. Tunțe fost-au mai mulți cătunički. Unu ra ăn *Căcin*, lantu lă *Săm-Todăr*, lant ve lă *Țitati*, lant lă *Cusută* și 'n lantj locur. (2) Dintru frică, țotj cătuničkijl și dunară ăn țista loc jundi-i cmo. Tunțe, çon și dunară toț ăn un loc, Năntinețil' fost-au toț criștiń, ca noj. Tucu mai napcunta, dintru mari zort, iel' și puturçoră priună cu vlădica lor. (3) Moșil' spun ca ăn vrin Pașt, ca ișot-au vlădica din biserică, ăn loc s' lă zică lă criștiń: „Hristos ănçii“, iel lă zis-au pri turțestj: „sabah-hair-olsun“, și ăncă 'n țela saat vlădica cu toțidinăințil' omiń și puturçoră, ără lanțil' napcunta, cătjlin cătjlin, și iel' și puturçoră. (4) Șaldj di Mănăstir mală, dintru ca rau mai fucăraș și lă iel' nu ve çota zălum, nu și puturço ună și ună; ama napcunta, di ca și feșiră lanțil' moțur turț și rămasi șaldj țesta mală criștiń, cațară să lă facă și lă iel' zălum și nibunil'. Iel', ca vizură ca nu pot să çijască cola, niști din Măr 'stireń și puturçoră, ără niști fuziră prin Umă, Lundziń și Oșin. (5) Di Mănăstir mală și puturço dupu șajzoț di ăn dupu lanțil' moțur. Moșil' spun ca ari ună sută și noțzoț di ăn di çon ăi puturçotă Nontç, ără niști zic ca ună sută și doțzoț. Mulț Năntineț aș lă țon ăncă paņa aș parnomu crișlinesc: ăn Nontj ari Asan di Popi, Șaban di Coli, Ibrim di Hrista, Seba di Matoš, și lantj. (6) Prin Umă, niști moș știu ca vut-au zăntuniloc cu Năntinețil'; ăn Lundziń ari moș ți spun ca la Tașajca vrin Năntineț ăl' fost-au nun. Çon lă căliseșu să batiză, iel, Năntinețu, dintru ca ra Turc, aș pune un criștin cu pari să lă țon ămaçsomu, ăn brață și să lă batiză; ama și iel' cola stăte lă bațizare. Çadonilj din Nontj au mulți adetur crișlineșt. (7) Çon au vrină nipuțerj vin s' lă çontă popa criștin și li mjurisești ca lă criștiń cum mjurisești. Ari ăn Nontj mulți rop ănticur cu pismi criștineșt; ăn ună çamiă,

pană aș, încă ard candel' la somț. Toț Năntinețil' sã cifici și grăncăr. Grăncăril' din Nontj sã priuzoț an toțã Makedonia și sã duc pri-urdina la lucru. (8) Iel' acu sã Turț, amã di Turțil' din Anadol și bat pezã; arã Anadol'il' la zic la iel' „gjaur“ cã la criștiã, alai nu știu turțești. Mul'erli lor și scund di barbaț.

III

P o r t u b a r b a t e s c

(1) Lucrili cu cari și primines barbațil' țești sã: aba (fanela), cămeșã, izmeñili, zãbunu, dzifriți, bețili (puđveskili), țaropli, ubel'li și cãlcõnli, kimeru (niști pørtã și silef), sucarde, dulama (cu-paranu); fes roși ili alb; upințli, lãtor zõli ligati cu nuțoțã, curõj, ia pinçoniț, arã sãrbãtorli pun çouli; gãbãdanu (gãmãdanu) și bãrnivecu.

(2) Aba (fanela) aș dãratã di abã (litã șajcã) cari și țasj di mul'er casã: ea-i albã, lungã panã pri cruți, dișcl'isã dinãinti, și sã puni pristj gol. Mõnițli li 'ncopcã cu copci lãngã mãrdzełi.

(3) Cãmeșã și puni pristj abã și-i lungã panã pri zinucl'i; ea și darã di põndzã di bumbac țasutã casã. Izmeñili și pun și ialj pristj gol la picõri și sã legã cu brãcuzunu cari trețj prin șaua di izmeñi, aliz pri cruți. Și izmeñili sã țasuli casã di bumbac.

(4) Zãbunu și puni pristj cãmeșã și-i țarã mõniț. Din zur ari gaitan roși dõu trei iri. Zãbunu și ieț gundzi panã pri cruți. Dinãinti și 'ncopcã cu copci.

Dzifriłi și pun pri picõri și žung di la gleznj panã pri çolcur și sã legã di brãcuzunu lu izmeñili. Dzifriłi și darã di șajc alb di dzifri.

(5) Bețili (puđveskili) și legã din zur di picõr pristj dzifri sup zinucl'i. Ialj sã lundz di vrin rãșon și strimti çot curaqa. La una mardzinj au unã laçcã di ațã, arã la lanta unã tulfã. Puđveskili li țas mãj muț fețili tucmiti și li dau darur. Puđveskili li darã di tort roși și di mãtasj vãpsitã.

(6) Çaropli li pun pri picõr și žung panã pøpi sup zinucl'i, și ua li legã cu ața lor cari niști or au cațã di beți. Çaropli li 'mplites mul'erli di tort di lõnã.

Cãlcõnli și ubel'li și darã di abi di ubel' și li pun barbațil' pri picõri iarna çon aș muț frig; ubel'li sã dișcl'isi, arã cãlcõnli sã cusuti cã çarõp.

(7) K'imeru la 'nțing pristj zãbun pri slabinã: aș lung cã la vrin metru și mãj muț. La țas mul'erli di tort di lõnã și di bumbac. La una mardzinj aș k'itecusit cu tel' și la k'itecuses lãngã võdițã di 'ncupcãre.

(8) Sucarde și negră di șaic țasut casă: șa-i lungă pașă pri la zinucl'i și-i șașă mōniț. Dinșainti sta dișcl'isă. Din zur șa zur sucarde ari găștan roși, vinăt la negru, dupu vrăsta lu omu. Cōt și mai tinir, cōtă mai muțli iri di găștan roși puni.

(9) Dulama (cupăranu) șa pun pristj sucardi și-i cu mōniț lundz pașă pri mărđzeļi. Dulama-i lungă pașă pri cruți. Și șa ari din zur șa zur găștan, ama vinăt, ili negru; roși găștan nu și puni niți-cōn la dulamă.

Fesu la portă tinirii' omiń, șa căcușă (fesu alb) bitōrnił' omiń. Fesu și căcușă li cumpără di la primatar.

(10) Upințli șa li dera omińil' di cōză di bou, di cal și di bivul și și 'ncalță lătorli zōli, șa di bunili zōli sfașă șa ari cōuli.

Ğabădanu și dară di șaic negru și la cașă șaldj gōrbu și k'eptu, și puni pristj zăbun. Din zur ari găștan negru și și 'ncōpčă dișainti cu copči; și șașă mōniț.

(11) Bărnivecu și ieș și di șaic negru și și portă iarna cōn și frig. Ieș cașă di pri zinucl'i pașă sup cruți.

Çameșă, izmeńili, zăbunu șă di pōndză albă di bumbac, țasuti și cusuli casă. Aba, dzifriļi, ğabădanu, sucarde, dulama și bārnivecu șă di șaic di abă și di dzifri alb; șa lantili di șaic negru. Tești șaiți li țas mul'orli și li cos tirdziil'. Pudveskili și kimeru li țas și ialı casă. Çarōpli li 'mplites mai muț fețili.

IV

Portu mul'iresc

(1) Mul'irescu port șa Meglin țista-i: çameșă, sășia, șaicu, brōnu, prigaçu, șcurtu, sucarde, çarōpli, fesu și șamia (misal'că).

Çameșă mul'irescă și lungă pașă propi di gleznj. Mōnițli žung paș' di mărđzeļi. Çameșă pri di zos și mōnițli pri la mardzinj au turnătură. Turnătura și di tort di lōnă, și-i largă di la ună mōnă paș' di ună pałmă. Mardzina di çameșă și tivită cu tort roși. Gura di çameșă șa uptușos cu găștan negru.

(2) Sășia žundzi paș' di zinucl'i și-i dișpicată dișainti. La polj și la sin și vizită cu çadel'că și cu tel'. Din zur șa zur și uptușotă. Mōnițli li vizes pri opcu. di la purtare li printōrnă di ies pri fașă. Sășia și çameșă șă di pōndză di bumbac.

(3) Șaicu și ieș cōt șășia-i lung și șărămintu l'-ai țela çă la sășia, tucu ieș și di lōnă albă văpsit vinăt.

Brōnu-i lung çă la doi metri și lōrg di ună pałmă.

Prigaçu žundzi paș' di zinucl'i și la legă cu așă pristj brōn. Prigaçili șă di muțli turlij direp cum și țasut. Niști ari la zic: știpca, ocl'u-bouluj și lantj turlij di șărătur.

(4) Şurtu-i cus pañ' di bron şi-i dişcl'is dinainti; ai di şaic negru. Din zur an zur ai vizit cu tel'. Mardzina arj sucnă roşi. Ie! no-arj moniţ.

Sucarde-i lungă cot saşia şi dişpicată dinainti şi-i faşa mo-niţ. Din zur an zur ai uptuçoţă, dou pañ' di trei zeşti cu gaitan roşi; ca-i di şaic negru.

(5) Çaropli mul'ireşt sa lundz pañ' di zinucl'i şi sa mai şaroti diçot barbaşteşli.

Fesu la 'nşară cu furliñ şi cu lanti pari, ară an vro pri fes pun feţili şi tiploç di răzint ja di furlină. Pristi mezlucu di fes si pupârdes cu şamia; ară bitornili cari nu portă fes si pupârdes cu misal'că atbă.

Toţi lucrili mul'arç aşi şi ş li çoşi, şaldî sucarde au çoşi tirzia.

V

V e e l' i l' d a s e a l'

(1) An vecl'u vaçot, cari cătunçu ştiia mai bun să psălăscă la biserică ţela la pune cătunu dascăl. La ie! al' plăte pitrupu patru ţint' liri an an şi măncaşe din cătun. Ficoril' la lăiaşu pri urdini dascălu di la gustuşu. Cari di cari la priştitaşu cu mai bună măncaşi ca să la 'nveţă mai bun. Ie! la 'nvişaşu ficoril' gârţuşe „cruşe-ţută, alfa-vita“; (2) anvişaşu şi'n psaltir şi'n „mare carti“.

Cari-ş scute „mare carti“ si făşe popă. Un ficor ca-ş scute „mare carti“, la făşe „acşios“, Mari bucuril'ă-ra pri mumă-sa şi tată-su lu ficoru şi si făşe „acşios“, Te zuuşa veş meşă ca la nuntă. Dascălu cu ficoril' si duşeşu toş la ruçoc la ficoru şi la făşeşu „acşios“ şi diça la ardicaşu di trei or pri mon şi zişeşu: „acşios! acşios! acşios!“ şădeşu la siniă să si gustuşcă. La fuzireşu la dăruiaşu dascălu cu çarop şi toş priună si duşeşu ară la scul'ó. Şi la duşireşu şi la fuzireşu cãntaşu çontişu. (3) Tel'a dascăl' la 'nvişaşu ficoril' di biserică, ama nu 'nţilizuşu şi zic. Şaldî cãntaşu an curon di ca moră la mirdzeşu gura. An (= an) ţela vaçot şi popil' rau scomp. Un popă la trei patru cãtuni făşe izmel; an Paş ca-ş scuteşu liturşia an luş cătun, au lăiaşu cumiñcãtura şi cu nafra şi si duşeşu an lantil' cãtun' s' la cumiñcã cristiniil'.

VI

C o n m i d u s i m a m a l a d a s e a l u

(1) Prima oră çon si duşeşu ficoru la dascălu al' dădeşu ună frundză an ştipcă, şi'n frundză ra pisăită „cruşe-ţută“, „alfa-vita“. Diça-ş anvişaşu „cruşe-ţută“, al' dădeşu „filadă“. Ca criscuişu di ţint' an, tati şi mama çatară să-n zică ca s' mi trimetă şi minişu la dascălu.

Con ăń ziteu di dascaľu, io caťam sá plong, ca mult ăń ra frică di ieľ, ca fićoril' cari si duťcu spunću ca ľa puni ăń fálagă. (2) Mama 'ń zite ca dascaľu da năut si Ńiker ľa minuťil' fićor, ama io ară nu vreme sá aud di ieľ. Ună zuuă ăń feűi mama ună turtă gărnaťă, ăń dařo si caigăńă cu dou uouă Ńi-n ľi pusi 'n sicul', ca s'mi ducă ľa dascaľu. Turta gărnaťă si caigăna ľi vreme, ama ca-ń ziteu di dascaľu plăndzem. Mi ľo mama 'n braťă, cu sicul'u di guűă, si mi dusi la Lungu dascaľ. (3) Ca 'ntraĩ cu mama 'n scul'ó, dascaľu ve pus un fićor ăń fálagă si ľa bâte priűi pićorĩ si fićoru plăndze. (4) Caťai si io sá plong, si dascaľu ľa gripi fićoru din fálagă Ńi-n dedĩ ľa mińi un irmiloc; ama io nu vruĩ sá stau cola, că-ń ra frică di ieľ, ca bâte. Mi ľo mama naťoi si nu vreme sá ud di dascaľu; ama ca vini tati, di frica lui mi duű. (5) Ńi-n dedĩ dascaľu ună „cruťe-űută“, si mińi nu mi bâte, că ram mic. Ca zăcriscui, caťo si mińi s' mi bătă. Io, niűi or, fuzem di ľa scul'ó si mi scundem prin gărniűoră. Ună zuuă, ca uzo tati ca nu ram la scul'ó, ca mi caťo mi táľo di k'ntec, si din ře zuuă, nu priziű lantă oră ca nu mi duc ľa scul'ó. „Cruťe-űută“, „alfa-vita“ ău ăńviťai din rost. (6) Niűi fićor căntau ăń filadă, niűi ăń mai maűcati coť. Cătilin cătilin mi 'ńviťai si io sá cōnt ăń filadă; ama nu Ńtĩam ři zic, ca rau gărűest. Dupu Lungu dascaľ vini Dimopulos, ără dupu ieľ ľa pusĩră Peia. Peia mult na bâte cu tujađa priűi monă si 'n zinucľi na pune, ca nu Ńtĩam cum si zic ca cum noi lafurlĩ din cartĩ. (7) An lu Peia zuuă vini ľa scul'ó un mari dascaľ ři-l' ra nume *Vaigant*, si ieľ na sculto ľa căntare, ama ca na 'ntriba cum si ziti řista laf pri noűră limbă, nu Ńtĩam sá-l' spunĩm. La fuzire din cătun, *Vaigant* ľa zis-au ľa niűi moű ca „io z' va trimet un dascaľ, sá va ľa 'ńveťă fićoril' pri voűră limbă“. Priűi coť-va meű vini ăń L'umniťă un dascaľ din Bitul'ă ři-l' ra nume *Mihail Nica*. (8) Ieľ ľa 'ńviťa fićoril' pri limbă Tati, ca uzo ca pri limbă 'ńveťă ăń L'umniťă, mi dusi si mińi cola. Prima-ń dedĩ řista dascaľ un „abecedar de Atanasescu“ si 'n dou trei zoli mi 'ńviťai sá cōnt ăń „abecedar“ si řeli ři ľi căntam ľi 'ńűilizem ři zic. Nu rau măncosi ca gărűestli. (9) Lantili cătuni, ca uzoră ca ari si tor dascaľ ři ľa pot ăńviťari fićoril' ca pri noűră limbă, řirură si ialĩ dascaľ' din Bitul'ă, di la *Mărgarit*. *Mărgarit* trimesi ăń toťi cătunili din Megľin dascaľ', ama di tunťe vlădiűil' gărűest caťară s' ľi pizmeűcă cătunili noűri din Megľin.

VII

C o l i d a

(1) Vrină săptămonă ăntru colida fićoril' zăcaťă sá si facă azor. Ieľ' ăű tal'ă, cari di cari, căti un căpug, ără ľa mai minuťil'

fiĉor la dară țatŃnil' cătj ună colidă direp colida. Colida și dară din ună suruviță: ău dară cu tesla, la ună mardzinj ăl' lasă un cap scuțol; — ăncă dĭ cu șerta, măj mațcațil' fiĉor și dună sfaça ăn lor mală și pristj un dŃu satj dica să 'ntunerică și dună toț ăn mezlucu dĭ cătun ăn ȃrur și prind un foc. (2) Dĭ prima focu-i mic, ma napeunta și fațj mult mari dintru ca toț fiĉoril' și răsfac prin cătun și fură dĭ pri la casi lemni. Toțj lemniĭ furatj lĭ dară cŃpă pri foc și toță noțte ardĭ focu, ară fiĉoril' stau ăn piĉorĭ din zur dĭ foc. La focu dĭ la colida pot să și ardă ăn' dĭ ună sută ună sută și ținzoț dĭ tară dĭ lemni. (3) Dica la prind focu fiĉoril', ies la foc și omiń bitŃrń și și 'nresc la foc toță noțte. Direp dimnețta, pri la dară șteua, toț fiĉoril' și dună cup și toț din glas pruțŃpă dĭ trei or: „coolida babo!“ și la ăațată cătunu din mardzinj la colidisirĉ. Fiĉoril' țj colidises și zic colidar. (4) Colidaril' ca și duc la portă ili ăn triușă la sfaça casă, pruțŃpă toț din glas: „coolida babo!“ și tunț iasi săibia și la da culaț ili gărnișor iert, ia căstońă iartĭ. Ca la sfărșos cătunu dĭ colidisirĉ, și țŃrnă toț colidaril' cu sicul'ălĭ plinĭ dĭ culaț la foc, istum la pruverĉe și la sparg focu cu ăpuzilĭ. (5) Źaru și tăcunil' țj rămŃn dĭ la focu dĭ colida și leu casă, ca să la ăațată focu dĭ casă, ca șă-i binĭ. Dimnețta ăațată să colidisescă minuțil' fiĉor priună cu fĉțilĭ ăn' dĭ șasi șaptĭ ăń. Iel' țŃpă „coolida!“ ca mațcațil', tucu ca antră ăn casă la om ăl' fac și „pul“: ăucăes cu colidilĭ și zic „piu! piu! piu! cfac! cfac! cfac!“ ănaș la dau culaț.

VIII

Ț i v i r u ț ș t i l u m ț

(1) Dimnețta cŃn iasi omu la agru, acu la nuiă popa 'n drum, toță zuăa nibun să-l' țj ducă. — La urăcu, acu-l' țj frŃndzi larița ia žugu, ia palisnicu, tot cabatu la tureșțj pri omu ili pri mulare țj la nuiă dĭ prima cŃn ișŃ dĭ casă.

L'epuru acu țj prital'ă, ună nibunil'ă să-l' țj facă.

(2) Șarpi, acu țj prital'ă, bun să-ț ia lucru țj la ai ăațat.

Cucoțil' acu cŃntă la scăpitare șŃrlĭ ili lantă ȃră cŃn nu la-i vațŃtu, și spardzi vrĉmeș și aber nibun vini.

Fiĉoru, acu la priscalică curcubeiĉu, și fațj fĉtă, și fĉta și fațj fiĉor.

(3) CŃn ăeri luna, turcŃocu ăeri; ără cŃn ăeri șŃrlĭ, criștinătaț ăeri.

Acu țj spurcă cucu, dĭ sta pri uscată vejcă, să mor; acu la

spurt, di sta pri verđi vejcă, tot anu bun să ți ducă lucru și să ieș sănătos ca Țopa.

(4) Pupca, acu ți spurcă, să-ț miruseșcă diu.

Carj si pișă Țan apu Țal' mȚri mumă-sa.

5 Acu urlă Țoijnli, vrină nibunil'ă Țan casă să si facă.

(5) Acu trec doi corb cărcăindurle pristj vrină casă, om să mȚră din Țe casă.

Acu la priscalitj un mic fiȚor, nu creștj. Ca să creșcă trebujaștj s' la dispricaliȚ.

2 Acu ari găl'ina vrin pal' ȚacăȚol di Ța și la trazi dupu Ța, Țospitj să vină.

(6) Țon tună, Sfiti-Ilia lagă cu cal'il' și cu tăliga dupu lamnă. Ună Ța-u Țundzi Țu trisneștj.

1 Lamnă la mănancă biriketj, di Țe Sfiti-Ilia lagă să-u trisneșcă.

Țon tună, nu-i binj să mănantj Țoijnj, Ța trisneștj 'n linj.

IX

D u d u l e Ț u

(1) Țon Ți sușă mari Țan grȚni vaȚȚ, pri Pril', ȚeȚilj dară „DuduleȚ“. Ia cum la dară. DuminȚa Țancă di noȚȚ, doȚ trei ȚeȚi Țu fură tucala, Țucanu di la biserică și ună sistră și si duc di li scund Țan valj Țan apu. Ța iasj biserică, si dună toȚi ȚeȚilj căȚi cu ună uȚlă Țan moȚ Țan valj și la dară DuduleȚu. (2) Ună siracă ȚeȚă Țu Țanșară din zur Țan zur cu frundzi di buȚel', Ți ȚacăȚă pri la casj cu uȚlilj plinj di apu și Țontă:

Letaj, letaj, pipiruga, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ,

Da zarosi, sitna rosa, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ.

Da si raȚia Țitu i prosu, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ,

Da-si ranat sirumasi, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ.

(3) La toȚi casilj la Țontă Țista Țontic și tures apu, toȚi ȚeȚilj pri streȚă; Țră săiȚiȚca iasj cu un Țur și cu ună uȚlă plină di apu și la punj Țuru pri opcu, pri capu lu DuduleȚ, și-l' tureștj apu prin Țur Țan cap; Țră DuduleȚu si ȚanvărȚeștj di trei or, Țal' sărută mȚona la săiȚiȚca; Țră săiȚiȚca Țal' da ună pară la DuduleȚ, Țră la lantilj ȚeȚi la da fărină, uȚuă și lantj lucrj Ți dună. (4) ȚeȚilj di la DuduleȚ l'ă scaldă toȚ Țomiil' Ți l'ă află prin drum și jel' nu si 'nvirină, Ța Ța-i binj. Cupilașil' și jel' si scund pri la căȚi vrină casă di li udă ȚeȚilj; ama și acu la pun Țan moȚ la dară Ța din valj scos. Ța la sfărșȚs cătunu di treȚire, toȚi ȚeȚilj, cu DuduleȚu năinti, si duc Țan valj, la răstrucules di trei or Țan apu, Ți la

sparg. (5) Ca la sparg Dudulețu, cață fetiți să și scaldă ună lanti, cari la cari pot; și ca să și facă ca din valj scoși, ca să și izgulească bun bun, aș fizi sfaça casă ca să și priminească. La Duduleț, fetiți frong căți patru țint uoli și căți mai mulți ca con și udă cu cupilașil', țiste cată s' la li frongă uolili. (6) Parli țî li dună Dudulețu, al' râmôn la ea; ară fărina și uolili țî li dună, și dună mai mațcatili feti an un loc vrină zuă și li mănaucă; an niști cătuni și uolili cu fărina râmôn la Dudulețu. Acu nu merdzi plojă diça s' la dară Dudulețu, dară ară pana să merğă.

X

Și u foc

10

(1) Oilj și capriji, con au dalac ili vrină lantă niputeți, tunțe picuraril' li trec prin „șiu foc“. Ia cum la zăcață șiu foc: ancă di nopte, doi ili patru picurar fraț ili lanț omiñ fraț si scolă și si duc an un loc iundj ari vr'un drumac mai uigun di trețire oili, și leu dou lemni di smărceă și cață s' li frecă un di lant și nu pristau pana nu și prind. (2) Pana să și cață șiu foc, nu-i bini să scoț niți un zbor din rost, și la cață șiu foc. Ca și zăcață șiu foc, pun și lanti lemni și dară dou focur și printru doli focur trec toți vitili. Un om râmônji lângă foc s' la veğl'a, ară lanțil' și duc di li pridună oili și li duc cola lângă foc. (3) Doi picurar stau, unu la direpta și lantu la leva di drumac și țon căti un tăcunji an moñ. Con trec oili ună căti ună printru iel', li căpnes cu tăcunili la țipă și la codă. Ca dusfârșos cu oili, trec și picuraril' cari li gunes oili și l'a căpnes și iel' ca să l'a veğl'a Domnu di nișunil'. Napcunta sfaça picurar le căti un tăcunji di foc și la duți casă ili la culiba di la țorlă.

(4) Io ram di șapti opt an con vizui prima oră șiu foc. Nu țon minti pri țî mes ra, ama știu ca oili ve minuț nel'. Ună dimneșă pri la dare sorli tucu vini la noi Hrista lu Muraru și-l' spunj la tati ca focu aș azor și trubuiaști s' li duțim și noi oili. Io și cu lanț fiçor na zădeđim și noi dupu oi să žutom și noi la gunire nel'il' dupu oi. (5) Cătilin cătilin žunsim an Pasiț. Cola ve mulți bil'uti di oi și capri și mulț omiñ, ca toț țireu s' li trecă prin șiu foc. Ca dutricură toți oili și capriji, tricum și noi prin șiu foc și la fuzire casă lom căti un tăcunji di șiu foc. (6). Di con ișoră vampirgiil' nu pără și fați șiu foc. Vampirgiil' sa niști omiñ cari la ved vampiru și-u tălcos nișunil'a din vitj. Ia cum la tălcăști vampirgia dalacu, vampiru ili nișunil'a din vitj. Li scot toți vitili an ună pul'ană mari. (7) Al' ampl'a an tufec cu ună sută

și un di șacimî minuți ca gârnuțu di mel', le ăn un sicul' mel' cu gârnișor și li dinzură toți vitilji cu mel', ca să nu potă ișorji vâmpiru din cutaru di mel'; ați la le tufecu vâmpirgia și antră prin viti s' la află ăn țî parti ăi scuns. (8) Zălagă-ti ănco, zălagă-ti dincola, spar-ti dincō, spar-ti dincola, paună la dună ăn vrin loc strimt ili pri vrină vită. Ună ca la lezi din viti, ăl' turești cu tufecu și acu la tălcaști, iasi niști sōndzi ăncă caid, cu pară din ieț, și mult puti; (9) ără acu nu poti s' la tălcașcă și spari ni bunil'a și fuzi din viti. Dupu țî la tălcaști vâmpiru, nu mor viki lantî viti, șaldî țeli țî șă ăpniti di ni bunil'ă mor, amă și multj scapă. Cōn li ăngărdești cu mel' vitilji vâmpirgia, tunțe toț ominiil' cari șă cola trubuești să tacă, și cari iundî și află cola rāmōnî ca nu-i bini să și mičcă. (10) Cu mel' ocl'i vizui cum ău tălco ni bunil'a vâmpirgia din noștri oi. Io nu virues ăn băbeșt ădetur, dintru țe mult cătai să ved țî fați vâmpirgia, amă nu putui să-l' aflum mardzina cum feși. Di ăudiri lucru ca di iundî murçu i-zuună căti ținț șasi viti, di ca la tălco, nu muri niți ună vită viki.

XI

A z ă r d i s i r j i l u c l ' a g u

(1) Cl'agu și scoți mai mult di la ieț; cōn no-ari di la ied, și fați și di la lanț minuț, ma ăi mai mōli. Dupu țî și scoți, și ampl'a cu ună mōnă di sari și la zăcăcaști di par lăngă foc ili ăn lant loc. (2) Diça și uscă bun, poț să-l rup și să-l puń ăn un misur, ăn cari și puni apu și și lasă să și 'nmōl'a, dupu cari și stricōră ca să no-aiă gaz. Napcum și ampl'a ăn șișur. Din șiș, cōn ăi ihtiză di cl'ag, tureș ăn lingură și puń ăn lapti.

XII

Ž o c d i f i e r o r

(1) Cōn țer să și žocă fičoril' vrin žoc, ca să vedă cari să zăcață pișin, li pun bușilj ăn urdinj, ună dupu lantilji și unu din jel' zăcață să da cu bușu di la direpta mōnă pri bușilj lu fičoril' și să zică:

(2) Unli	bunli	3) Șasili	casili
Doili	boili	Șaptli	laptli
Treili	Peńli	Optli	coptli
Patruli	catruli	Noqli	uqli
Țințli	upințli	Zețili	birbețili.

(4) Și pri lu cruș buș să cadă „birbețili“, țela s' la zăcață prima žocu.

XIII

L a n t ȝ o e

(1) Pulicaru zeist zis-au vrină oră: „Ai să ruçom!“.

Lantu di pan di ieł antribat-au: „Cu ȝi?“

Mizlucanu zis-au: „Cu ȝi dat-au Domnu“.

(2) Ninjilaru zisi: „Ai să-u furom la popa vrăca di nari“.

Micu la ziȝi: „S' va spun“.

Tunȝe la cațară și la țal'ară capu, dintru țe ieł ai mai mic di lantilȝ zeistȝ, ară mizlucanu, dintru ca zisi cu ȝi dat-au Domnu, di țe Domnu la crescu mai mari di lantilȝ zeistȝ.

(3) Fiçoril' cãri țer să creșcă mațcaț, să zică cum zisi mizlucanu zeist, con țer di la mumă-sa pȝini: „să mânanc cu ȝi dat-au Domnu“.

XIV

G ă ț ă B a b a

(1) Găță baba,

Țorsȝ baba

Dȝu fusi,

Lȝ pusi

Pri puliță.

Viniră oilȝ,

Lȝ măncară,

Lȝ pișară,

Lȝ cațară.

(2) Nȝ-ari Muș

Ni cămeșă

Ni fustan

Ni mărçă

Ni çarȝ

Ni țiva țiva țiva.

(3) Țista zoc la conță la minuȝil' fiçor. La cață fiçoru di dȝuli moń, aȝi la mică și naȝintȝ și naȝoi și con zundzi la sfârșȝre, tunȝe la rãzmică fiçoru mułt an curȝn.

XV

V ă t i G a b u

(1) Văti gabu gabu

Țȝli vaȝli viniră.

Pusta cusă nu u-ari

Cutru iun' s' na duȝim

S' u ubidim?

(2) — Cutru rȝpa 'nțapată.

— Iundi-i rȝpa 'nțapată?

— La fusu di mȝră

— Iundi-i fusu di mȝră?

— La lȝ valȝ.

(3) — Iundi-i valȝ?

— Au (= au) biȝu bou.

— Iundi-i bou?

— La mănȝo lupu.

— Iundi-i lupu?

(4) — La lãlȝo luvaçu.

— Iundi-i luvaçu?

— Z' dusȝ 'n pãzãrișȝ

— Ți să facă 'n pãzãrișȝ?

— Să cumpără la caȝȝna roș
çouli.

XVIII

M i n ĉ u ú

- (1) An¹ am doispráti di fraț, tucu si țápes, nu si pot žundzirj. Ugude ți-i? (*Čarcu di mǫrā*).
- 5 An am ună babă, urdă cacă. Ugude ți-i? (*Mǫra*).
- An am dǫučpatru di cal' al'b și un roși 'n mezluc tucu l'e cluțajăști (*Dinfil' cu limba*).
- (2) Lizilliă-i, dulți-i, ăn mısur nu si punj. (*Sonu*).
- 10 An am ună scafă, žumitatj di ța-i vin, žumitatj-i rak'iă. (*Ou*).
- Un fratj și ună soră, tucu si putires, nu pot să si žungă. (*Luna și șortj*).
- (3) An am ună babă cu un piducl'u 'n fruntj. (*Struminarej*).
- An am un dǫd, noțte iasj, zuța si scundj. (*Lostu*).
- An am un dǫd, pri iundj trețj, drum dară. (*Pălǫcu*).
- 15 (4) An am ună babă, bob șemină. (*Capra*).
- Sifci fuzi, bęlci lagă. (*Acu cu k'adinu*).
- An am ună babă, tucu și čucurești pri foc. (*Pirustia*).
- (5) An am un dǫd cu ună mănușă 'n gorb. (*Țostu*).
- İa-u, ia-u, și nu-i. (*Iscra*).
- Scandala, mandala, din pimint pañ' di Domnu. (*Funu*).
- (6) An am un boș, tot antră 'n pl'amniță, ăncă cǫda nu-l' antră. (*Pera*).
- An am dǫu suror, tucu si putires, nu pot să si žungă. (*Vărtești*).
- An am un dǫd cu 'n maț pristj jeł. (*Rudañu*).
- (7) An am patru fraț, toț ăn ună ămęșă. (*Lusnacu*).
- An am ună cutiă plină di roș mirğañ. (*Călinca*).
- An am ună biserică pri un direc sta. (*Buręti*).

XIX

T u e m i r e

- (1) Ca să žungă un fičor di tuemirę (că să si facă cupilaș), mumă-sa cață să tureșcă lafur pri la mumă-sa lu feța, dupu cari țeri s' la tuemęșcă fičoru, ili pri la lantj mul'er, zăntunij lu feța. Acu vǫdj că mumă-sa lu feța va și ea că să si ăncuseră, tunte fičoru (cupilașu) trimęti un stroinic casă la feța. (2) Strojnicǫcu la fac măj mułt mul'erli. Strojnicu, că să antră ăn casă la feță, feța si scundj, acu șliă că vini să-u strujască. Strojnicu

¹ Din lipsă de semn pentru *q* inițial, cuvântul *qñ* e redat regulat prin *An*.

ziți: „Țireț ospit? (Va și scutură găl'în'li?“. Stăponu ziți: „Cari fuzi di ospit?“. Și șcdi stroinicu ăn buğac și acu cață să romă cu mașa prin ănușș, tunțe și 'nțilezi ca-u țeri feta. (3) Muma ili tată-su lu feta, ili vrin lant soj lu feta ăl' ziți: „Mară mult ău burveș ugniște, cum ț-ai lucru?“ Ieș ziți: „Sam vinit di bun“. Lantu ziți: „Domnu bun să facă! Spuniți i-i?“ Tunțe stroinicu spuni ca-i vinit să la-u țeră feta dupu ilcan cupilaș. (4) „Elbet! ca na dat-ău Domnu fetă, toț pot să na-u țeră, și un giupe poți să na-u țeră; tucu s' na zaprintribom ună printru lant, di napcunta să-ț spunim“. (5) Țești lafur li zic con știu ca și ie' și feta la va cupilașu, ără acu știu ca feta nu la va și la ie' nu vulusești tunțe ăl' zic: „Domnu z' va la facă cu vce, tucu ubidiț-va-lă căs-metu ăn lantă parti, dintru ca noastră fetă na-i mică, nu na-i žunsă ăncă di tuemire“. (6) Ca fuzi stroinicu, muma ău ăntrebă feta dali la va țela cupilaș. Feta, acu da cașoc ca bun ăi, ăl' trimeti ăber să vină cu nișanu (cu bilegu). (7) Tunțe stroinicu vini cu ună k'itcă cu coți-va pari pri ea și cu ună furlină și vrină sărvetă roși, ără feta ăl' trimeti la cupilaș ună k'itcă cu coți-va pari și ună zălgă, pudveski (beți), și acu-i vută feta, și ărop. Paņa să sfărșască stroinicu strunicuțu nu-i binj să mănancă poini la fetă. (8) Nașnti, con și tuemcu, popa la cānta žumitatj di curuni și tunțe ăș skimbau și ninelji. Din zușu di skimbaru nișanu și slă-găes lor (zāntunij) și la sfaca bună zușă, ca Pașt, Cărcun, Sămgordz, Lazar, Zapustire, cupilașu trimeti puclon ună turtă cu măn-catur și cu furlin și șămii din ți ăn ți mai bunj. La Lazar și duc și conlj. (9) Feta și ea trimeti darur la cupilaș și la mul'are, ili feta cari și duți cu puclonu. Niști fetj trimet și la socru, soțră și la lanțil' din casa lu cupilașu. Dupu ținț șasi meș di la bileg fac „maru tocmă“. La maru tocmă și fați žumitați di nuntă. (10) Cupilașu pāzāriscești un gaidagiă ăncă cu vaçot și țista priună cu omiil' lu cupilașu și duc stirindurle la fetă cu puclonj, cu rāzint și cu girđanu di furlin și cu șămii, și, dupu ți țină la casa lu fetă, l'ă dārucești și-ș fug pristj noțj. (11) Tot maștrafu lu maru tocmă la fați cupilașu. Darurli lu cupilașu li puni feta pri puclon, ără la lanțil' la li puni pri dreptu numjri, și la-u sārută la toț moņa dirçptă, ără la mul'er și pri ubraz. Toț dāruțil' ăl' dau la fetă cāti ună pari cari cot va. Toți darurli ți li da feta și pun, și 'nșară pri ună fuă și moņista vin lume să be rak'ia și să li vedă, ără țeli ți li trimeti cupilașu li 'nșară ăn lu feta casă. (12) Țel'a ți vin să cistescă zic, dupu ți li ved darurli, la socri; „Ciștită-va!“ Socril' zic: „Spulaiti, să it gi, z' va și țornă și la voștri fiçor“. Ciștire și fați ună săptămonă, napcunta li mută darurli di pri fuă.

XX

C o n s i d u ț e l a o s t i

(1) Nainti nu ra ca cmo. Tunțe trimitem și la oști căți un om din cătun. Ca vine ȝberu di oști, niți un nu vre să si ducă. Toț țirçu pari să da, sațdi să nu si ducă la oști. Niști or si tureșu sort ȝminił din cătun, cari să si ducă, ȝră niști or dunau pari di la toț și li dădeșu la un fucăra și ieł li lașa ȝ fičor parli și si duțe la oști. (2) Niști din țel'a ți si turnau, duțeu și lantı pari di la oști; ȝră niști murçu. Cȝn k'iniseș din cătun, si l'erta cu toț și-l' dăde cătunu și un doi cal'. Și din nostru cătun un doi moș si veșu dus la oști ȝn Vidin, Silistra, Sevastopol și'n lantı locur. Tunțe-șu videșu tuna, cȝn buča toț și zătrimurau.

XXI

B a ș i b u z u c u

(1) Moșil' nă spun ca di multı or ȝntrat-au ȝn nostru cătun bașibuzucu. Ună ȝră ca vinit-au ȝn cătun, l'a dunat-au toț dina-ințił ȝmin și mult l'a bătut-au ȝn mezlucu di cătun, ca să la dał pari. Ca la lară pari, napcunta la li izdunară și casili. Ați ca li dunară casili, li dunară toț cal'il' din cătun di li ȝncărcară lucrili și la sfaca cal l'a lară săibia dupu ieł. (2) Ca si dus-au di li dis-cărcat-au lucrili, l'a bătură bun bun săibiil' și l'a trimesjra țara cal' napoi. Ună lantă ȝră ca vinit-au ȝn cătun li pus-au să țȝcă mul'erli și si rădeșu cu jali. Lantă ȝră, ca ȝmpl'at-au un ȝazan di unt și la pus-au ȝn loc di scand lângă ȝazan, deșu Cugușu și un Turc șazut-au pri ieł ca pri scand, di-șu ȝnvărțe alva din ȝazan. (3) Ca si nămăncară, napcunta la 'ncălicaș ȝminił' ți l'a flajau și si rădeșu cu ieł'. La fuzire, dunau lucrı di prin casi. Lumē din cătun, ca uza ca vini bașibuzucu, fuzeu năfară di cătun, prin ȝărnișȝră și prin muntı. (4) Toțfurli durmeșu, ȝră barbațił' vigl'au cu tufețili. Ună ȝră și ună casă arșjra, ȝ lu un popă. Niști or di ca si nămăncau ȝn ună casă, la fugă al' țirçu la săibia și „diș-parasi“ (pari pri diņ).

XXII

F r e n d z i l'

(1) Pașă nu ray viniț Friendzil' prin noștri locur multı pari ȝazandiseșem, ca nă duțem cu cal'il', și di urdina 'ncărcam kirijur. Nă duțem căți cu ună sută di cal' pașă 'n Vraňa. Niș și 'n lantı

casăboj și 'ncarcam ier mult. Cõn vineu kirağii' cã zãsunau cal'il' cari cu brãncal'a, cari cu clopuți, cari di cari cu mai mari, di încă di pristj un sã și uzau. (2) Ați cã si zãvãrveu cal'il' pristj cãtun cãti un sãat si vãrveu. Tunțe nu vç boncur cã cmo și parli țj li cãzãndisem li 'ngrupam ȃn pimint : încă ari prin pimint ȃngrupali di țeli pari. (3) Cõn vinirã Frenzil', noi nã bucuram, cã dãdeu multj pari la argațil' țj la sirbeu la drum, aȃ napcunta picãsim cã nu ra la buna, cã unã cã-ș la dãrarã pãmporu prin Șivgilia, la si țal'õ drumu la kirağii, cã pãmporu mai pri iestjin purta lucrj. (4) Vem sirbit și noi la Frenz și la vizum țj omiñ sa. Mũlt sa buñ, tucu sãldj un lucru nu la-ı bun : ñerçurç, vinire și pri postur iel' merg repa, aș mãrses. Niți ziteu cã sa cãtulit, di țe mãrses. Nu puteȃm s' nã lom din limbã cu iel'. (5) Cõn țire di la mini țiva-gode, cã videu cã nu știu țj țeri, unã și unã, tucu scõti-la mulivu ați tucu darã-la pri vrinã ploçã ili pri cartj seju țj la țire. Draț omiñ rau Frenzil'. Cafcu ra seju, aliz tari la dãra.

Uzot di la Stoiçi Volte din Lundziñ, di 65 di añ.

XXIII

C u m r a n a i n t j

(1) Nãinti, cõn nu ra cõta 'nvițatã lumę, mai bun trițe, cã nu știia drãcloți. Domnu la dãde biriket mult. Gãrnișoru, grõnu, șicara și lantilj siminãtur idvai li pripurtau. Boi, oi, capri, porț, toț veu. Dica cațarã sã iasã țiște 'nvițatil', fuzi Domnu din lumj, cã 'nvițatil' cu dracu sirbes, ic nu la cunosc Domnu. Zic cã nu-ari Domn. (2) Di țe și Domnu nu da mo biriket cum dãde nãinti: ȃnvițatil' nã sparsjã. Iel' nã dusjã cumit, ȃntarț, tãlcitur, ȃpțãnoı, țertur unã printru lanț și lantj nıbunil'. Cum sã nu vinã nıbunil' cõn mãrses iel' și nu la cunosc Domnu? (3) Și nãinti Domnu fãțe nișan dintru vrin nıbun. Unã grã cã si feșj unã sușã di toți apili sicirã și biriket ic nu si feșj, și cã si feșj unã scãmputiã, di oca di fãrinã ra doi aftãloț și arã nu putej flari. Si duțe lumę dupu fãrinã pristj dou-trei zolj diparti și niști fãra fãrinã si turnau, ați ra direp Pașt. (4) Tunțe dunau urziț di li irbeu ȃn cãldari și la punçu sãldj unã monã di fãrinã di mãncau lumę. Bun, ma arã ra mai žunj insanu. Cã si nãmãncau di urziț, ați ișau ȃn Pașt și zucau toțã zuȃa ȃn or și nu si umãrau cum nã umãrõm noi cmo. Tunțe ġiaȃu ȃn' di unã sutã, unã sutã și doȃuzoț di añ. Iundi ari cmo țor omiñ?

XXIV

T r e i f r a ț

(1) Aș (= aș) fost-au vrină ȝră trei fraț luvač: doil' orb, unu nu vidē; aș veu trei tufeți: doul' fronți, unu ȝara țapangă. Z' dusiră la lov și la ișȝră trei l'epur: doil' la fuziră, unu nu putură s' la cață. La turnarç čucniră la ună portă, și ișȝ „Niți-cari“ și la 'ntribȝ: „Cari iț, și la mini ț ubidit?“ (2) Iel' al' zisiră: „Im trei fraț și na vem trei tufeți, doul' fronți și unu fără țapangă. Na dusim la lov și na ișȝră trei l'epur, doil' fuziră, unu nu putum s' la cațom. Cmo vinim ȝa la voi s' la iarbim“. „Niți-cari“ la zisi: „Binj ca viniț, ca și io-n am trei ȝlȝ, doul' fronți și una ȝara cur. (3) Tucu n-aȝ frică să nu iț fur, di acu-n leu un ȝrb di va-u dau pristj cap z' va la frȝng capu“. Ca uzȝră ȝa, fuziră și z' dusiră 'n pȝzariști și li vindură tufețilȝ pri trei mil' di ȝroș și-ș lară trei mil' di oi, și orbu li mume, ȝră țela ț nu vidē li gunē, și z' dusiră cu jalȝ la paștire. Și io-n viniȝ di cola.

XXV

C u m s i f e ș i f i č o r u ț e r b

(1) Au (= au) fost-au vrină ȝră un tată și ună mumă. Iel' aș vut-au trei fičor și trei feți. Ună zuȝă dusȝ tată-su carni și-u pusi mumă-sa si iarbă. Cum si ierbe, cațară fičoril' să vină un căti un și să țeră căti ună mučcată di bihă. Ca lo mumă-sa la unu do, la lantu do și sfărșȝ carne din ȝlă. (2) Tunțe mumă-sa aș țal'ȝ țita și-u pusi si iarbă di țină, ca mult al' ra frică di bărbatā-su să nu-u țertă. Ca vini la țină, cațară să mȝnancă, și bărbatu al' zisi la mul'ari-sa, ca dumȝncarā: „E! mul'ari, mult duțȝ-i carne di țesta sčrā“; ȝră mul'ari-sa al' zisi: „duțȝ-i ca di om“. (3) Bȝrbatu ȝntribȝ: „cum, ca di om?“ Mul'arē zisi: „ca di om, ca țita ni-u puș să si iarbă, dintru ca carne ți-u duseș fičoril' ȝu mȝncarā“. Bȝrbatu zisi: „cȝta-i duțȝ carne di om!“ Și al' zisi scunȝos la mul'ari-sa: „dilmi cȝta-i duțȝ carne di om, aȝ să 'nel'idim un fičor și ună fețā să l'a rȝnim bun di să l'a žungl'om. (4) Mul'ari-sa si cȝndisi, și ȝnel'isiră un fičor și ună fețā și cațarā să l'a rȝneșcā cu țȝti turlilȝ di mȝncȝtur. Fičoru cu feța mult rau bucuroș ca tȝrȝau ca iel' mȝi l'a milues tatā-su și mumă-sa, di țȝ cȝta bun l'a rȝnes. (5) Ună zuȝă si dusȝ mȝi micu fratȝ lȝngă iel' ȝn udaja lor și la zisi: „Dațā-n și la mini unēc nȝut di să va spun dintru țȝ tati și mama cȝta va rȝnes“. Fičoru cu feța al' de-

diră și la ieț unec di lor mănecatur și la spusî: „mama cu tati țer z' va žungl'a, di țe cota bun va cată“. (6) Feta cu fiçoru ca și spărură, ișoră din udaiă ați aș lară k'aptinu, cutę și briçu și lară drumu să fugă. Ca priubidiră mumă-sa cu tată-su ca nu sa cola, și ună și ună lağară dupu iel' s' l'a cață. Fiçoril' lağă, mumă-sa cu tată-su lağa; ca lağară lağară l'a pruk'ară s' l'a žungă. (7) Tunțe iel' la turiră k'aptinu și din ună oră și feșiră dupu iel' niști spiñ di niți pul' nu pute să trecă pri cola. Mumă-sa ca tată-su paña să iasă din spiñ, fiçoril' lară migdan. Ca lağară, lağară tată-su și mumă-sa, ară l'a pruk'ară și tunțe iel' au turiră cutę și ună și ună și feșiră dupu iel' spili și cremni smăcătoși di țiva nu pute să trecă pri cola. (8) Cu toțā mōnca idvaj tricură tată-su și mumă-sa prin țeli spili, ama fiçoril' la turiră briçu dupu iel' și di ună oră și feși goli cuțoti, și ca vizură șa tată-su și mumă-sa și umărora și și turnară napoi. Feta cu fiçoru trasiră nainti și 'n drum flară ună bașocă di apu și fiçoru, cum ra zașpins di apu, al' zisi la soră-sa: (9) „Dodu, apu an ți be, să beu din țesta bașocă.—Nu la doda, ca țista-i pișat di țerb, di s' ti faț și tu țerb“. Fiçoru așileși și nu biu. Mai 'ncola flară lantă bașocă și fiçoru zisi: „Dodu, nu pot să trăes, să beu di ua.—Nu la doda, ca și țista-i pișat di țerb, ia mai 'ncola, ia ari ună ceșmă, di cola să bem“. (10) Fiçoru ară cāndisi și trasiră nainti. Mai 'ncola flară lantă bașocă și fiçoru nu putu să trăiască, si plicș și biu și ună și ună și feți țerb.

Feta, ca vizu ca frati-su și feși țerb, cațo să plōngă. Ţerbu și ieț cațo să runescă loçrām și șimidoil' priună aș amnă și žunsiră lângă ună ceșmă. (11) Lāngă ceșmă ve și ună tăpolă mult naltă. Ţerbu al' zisi la soră-sa: „Puñ-ti, dodu, tu pri țesta tăpolă, di io s' mi duc să pasc și să-ț duc și la tini māncari“. Feta și pusi pri tăpolă, ară țerbu fuzi ancola și i seră vine di-l' duțę māncari. (12) Ună zuuă și dusi fiçoru lu 'mpiratu s' la dapă calu la țe ceșmă. Calu cațo să da cu piçorli, să niel'ază și să cată cutru tăpolă, iundi ra feta. Fiçoru lu 'mpiratu și cude cōți nu be țista cal apu. Și ca și pucăto 'n sus vizu pri tăpolă ună fetă „șori 'ncrești“. Fiçoru-l' zisi: „Disfo-ti, fetu, di cola“. (13) Ea ic nu și zaçata cutru ieț. Ca vizu fiçoru lu 'mpiratu ca nu va s' și disfacă, pusi argaț să-u tal'a tăpola di să-u disfacă feta. Ca țal'ară, țal'ară argațil', ca vini ancă la unec nu putură să-u dutal'a și-u lașarā di lanta zuuă să-u dutal'a. Șerta, ca elā țerbu, ca vizu tăpola țal'atā, cațo să plōngă și să lingă la tăpolă și-u feși cōt ra gōșă ancă cōta-u angrușo. (14) Ca vini mōjinsta fiçoru lu 'mpiratu, ca-u vizu tăpola ancă cōta gōșă, cāto mai mult' argaț. Ca țal'arā țal'arā toțā zuua și iel' nu-u putură dutal'ari și řaması

'ncă unec. Sërta, că vini țerbu ară, că la lindzi, lindzi ău feși 'ncă cota. Fiçoru lu 'mpiratu, că vizu că nu poți să-ū disfacă cu țal'are, cațo să și cudească cum să facă să-ū disfacă. (15) Tunțe își ună babă și-l' zisi: „Ăi culai țista lucru. Io să-ū disfac feța“. Și-ș lō foc, ună cupană și cațdare și si dusi să spelă la țe ceșmă. Baba la prinsī focu sup țapolă și-ău pusi cațdare niicum pri foc și cațo să pună apu pri ăa. Feța, că-ū vizu cum ău puni cațdare, ăl' zisi: „Nu șa, babu, ău puni cațdare, tucu l'umintra“. (16) Că și pucăto baba 'n sus ău vizu feța și-l' zisi: „Oh, la baba, di jundi ăn ti seșși Domnu ăa? Disfo-ți să-n spuñ cum si puni, că io nu știu, nu-n țī vedī“. Și feța și mincuno și si disfeși. Și fiçoru lu 'mpiratu cari ra scuns cola ău grăbni și fuzi cu ăa casă. Sërta, că vini țerbu, nu-ū flo soră-sa și cațo să-ū ubidească și-ū flo că lu 'mpiratu fiçor ău ve lat, și ca-l' țī dusi la pōrta lu 'mpiratu ău fronsi cu cōrniți. (17) Dimnețta, că si sculo, 'mpiratu ău vizu pōrta frōntă. Feța 'nțileși că frați-su-i. Căto 'mpiratu maistur și pusi lantă pōrtă mai sănătoșă, amă sërta și țesta-ū fronsi țerbu. Mojinista, că vizu 'mpiratu că și țesta pōrtă-i frōntă, ău dăro ăncă mai sănătoșă, și-ū unsiră cu cațran, că s' la cață țela țī-ū frōndzi pōrta. Că vini țerbu ară sërta, că feși să da cu cōrniți 'n pōrtă și țalipiră di cațran și si cațo și nu putu să fugă. (18) Că si sculară dimnețta ămpiratu cu lui țaiță la flară țerbu cațat di pōrtă. La lară și la žunglară, ără feța cōt poți scungoș plōndzi. La pusiră și si țarsī carne și sërta la țină toț manancă carni di țerb, ără feța ruņe țocrām și li duna oșili di la siniă și li 'ngrupo 'n grădină. (19) Din țelī oși ca-ș ișo un mer di 'n toțā lumē nu ve țari mer, și ca si 'ncareo di meri i-zuă, că du-ți feța să rupă, meru și plica 'n zos di li žundze feța meriți; ără că du-ți fiçoru lu 'mpiratu să rupă, meru și 'rdica 'n sus și nu pute să rupă. Că vizu șa fiçoru lu 'mpiratu și 'nvirino muț și la tăl'ō meru și la arsi 'n foc. (20) Feța di muțā mōncă ău dăno toțā cānușă și-ū ăngrupo 'n grădină. Din țe cānușă ișoră 'n grădină niști trāndafil' di 'n toțā lumē nu ve țor. Că du-ți feța să rupă, pute că să rupă trāndafil', ără fiçoru lu 'mpiratu că du-ți să rupă la žmbudau și nu pute să rupă niți-un. Tunțe fiçoru ău ăntribo feța cum și sibepu di ăa pōti să rupă, ără țel nu. (21) Și feța-l' spusī că trāndafil'il sa ișot din cānușă lu meru, meru ra ișot din oșili lu țerbu, ără țerbu ra fat lui frați. Di tunțe nu lă pričăpcăiră trāndafil'il' și și ău ănmiruseu toțā avaja di dinzur di casa 'mpiratescă. Și io-n vini di cola.

XXVI

Picuraru și dracu

5 (1) Ună duminică, vini picuraru di la oi și dica și zaprimini unęc, k'inisi și z-dusi și ieł ęcă toťă lumę la biserică. ęcă ęcnoțu annuntru, ęc' ęc'i lo crielu di multă videlă di luminor, și bir-carar lumę prindeu și lanti pri la somť. (2) ęcă vizu ęcă, leș și ieł ună luminari di pri ęcangor, ęcot cărligu lui și slăgăja cu crielu la cari somť să l'i-u prindă. La Cristos? La Bugurodița? ęcă cum prindeu toť? ęcon si pucată la ună parti, la veđi dracu zugrafisit și ieł pri zid; ama niți-un no-ari să-l' prindă la ieł luminor. (3) Și-s zisi: „Fikiru! la țista niți-un nu-l' prindi vr'ună luminari“. Și ună și ună, ęcu prindi luminare lui și-u ęcmproștă ęcnoțu dracu, și, dica s-ęcsi un-doș sutj di cruť și miton, ișo și ieł din biserică, ęcon ișă toťă lumę. ęcsi țj ęcsi casă și z-dusi ară la oi. (4) Șerta, pristj noptj, ęcon durme, vini dracu la ieł și ună ęcă la vizu la cunoscu ęcă-i țela di pri zid, la cari l'i-u prinsj luminare, și la ęcntribo: „Ți ubideș tu ęcă?“ Dracu-l' zisi: „Dintru bunu țj-n la fășeș tu astăs, vini și io să-ț fac la tinj un bun. (5) An țela locu, sup țe ęcpă, arj un ęcazan di pari, tucu ună ęcă s-tj scol', să sap di să-ț la scoť, dintru ęcă țou căsmet-ęci. Și ęcă să nu la ul'it locu, șătăia-tj pri ęcpă, ęcă să-u știi“. Picuraru fikiru, bucuros, bucuros, și ișșătăi pri ęcpă și, țaman si dușătăi, și diștilo și, ęcon să vedă, țiii! tot ęcș ra ișșătăit sub ieł. (6) Tunte ęcniłeși, fikiru di picurar, ęcă țela di pri zid, la cari l'i-u prinsj ieł luminare, nu-ș lost-au somť, tucu-ș fost-au „lup-măncă-lă“ (= dracu).

Di tunte řamasj lafu: „la drac să fať bun?“.

XXVII

Piștaru, lisița și lupu

7 (1) Ună ęcă un piștar kinisi să vindă peșt. An drum flo ună lisița ęcă moťă și-u lo și-u prituri ęc pănăgon. Lisița ęcăto să tureșcă din ęcșă peșt și la una parti și la lanta di drum. ęcă și pruk'io piștaru di ęcatun, sări lisița din pănăgon și-s l'ă dunō toť peștil' și-s l'ă dusj la gaură și l'ă ęcșarō. (2) Ea fost-au ęcățată fărtať cu lupu. Lupu ęcu vut-au lat ęc ospit', cmo la vicăi și ęcă lupu, ęcă să l'i-u vedă casa. ęcă vini lupu, ęc' zisi lisița: „zășto tu unęc, io s' mi duc la apu, tucu să nu țj pucať ęc sus, ęcă ari spiń ęc strop, să nu-ț cadă 'n ocl'i di să urbeș“. (3) ęcă ișo lisița, cătilin, cătilin, si pucaťo lupu ęc sus și vizu ęcă toťă gaura ra nșarată cu peșt. Ună ęcă vini lisița, ęc' zisi lupu: „lisițu, di jundi

la luviș tu țisteșt peșt? Ea-l zisi: „di la mōră, di sub bucă“. Lupu-l zisi: „nu si pōtj și io s' mī duc să luves? „Lisița-l zisi: „sī pōtj“. (4) Lupu-l zisi: „cum si luves?“ Lisița-l zisi: „să-ț lez un k'jup di cōdă, di să antriș sub bucă, di să si ampl'ia k'jupu: tucu stōj, io să antrum ȃn mōră, să la mincun muraru să nu jiasă s-tj tălčescă“. (5) Că 'ntro lupu sup bucă, stātu mōra. Muraru ȃl zisi la lisiță: „lisițu, dali tu nī-u stirpiș apa, di stātu mōra?“ Lisița-l zisi: „nu, mușaruli, că lupu ȃntro sup ȃarc, peșt luvești“. Și muraru că la lō lostu, ișo la lup nașară, și tălča la lup, cu plin k'jupu di apu, la frōnsi k'jupu și la prifrōnsi și lupu. Ară lisița și nāmăncō di rusnița lu muraru, ați si izunsi prin cap și fuzi. (6) Că si feșiră mai ȃncola di mōră, si flară cu lupu și-l zisi lupu: „A! lisițu, țj mī 'ndiriseș! la puseș muraru s' mī tălčescă!“ Ară lisița-l zisi: „A! lupuli, la tinj țiva nu-ț ȃj, dilmi capu ț-ȃj sǎnătos, tucu la mini tot capu nī-ȃj frōnt, ja mōzucu-n cură“. (7) Faț'iru di lup virui. Lisița ȃțo să pudrămōnă mai năpoi și-l zisi lupu: „aidj, lisițu, fō gǎiret!“ Lisița-l zisi: „Aman să mor ȃn drum, nu pot să amnum, tucu-ț nī rog, lupuli, s' mī lej unȃc ȃuș“. Și lupu si cǎndisi și-u lō ȃuș. Lupu ȃnna sti mindurle, ară lisița cōt pute țănta: „Loș sǎnătos pōrtă, loș sǎnătos pōrtă!“ (8) Lupu-l zisi: „Ți faț, lisițu? — Șa ȃn discōnt la cap, că muț mī dōrj“. Și că si pruk'iară di gaură, scucni lisița di pri lup și ȃntră ȃn gaură. Tunțe lupu picăsi că țiva nu-l la lisiță și țalō un ȃop să-u scōtă lisița din gaură. (9) Că-u ȃțo di piȃor, ȃțo să zică: „Di cornj trazi batavoce, di cornj trazi batavoce!“ Lupu-u lașo di piȃor și ȃțo un corinj din gaură, tunțe ȃțo să țopă lisița cǎtiroș: „Ȇiiiȃirușu piȃiru! Ȇiiiȃirușu piȃirușu!“ și lupu si strinsi la trazire, și cō si rupsj corinu, cǎzu di pri cremnă diȃos ȃn vali și șa scǎpo lisița di fǎrtatǎ-su.

XXVIII

N e B o g d a n ș i z m e i l'

(1) Fost-au vrină ȃră un om muț linos. Poinj bile ȃl' ra lenj să mǎnancă. Iȃl i-zuă ișă și zățe la sōrj pri la duk'an. Dukingia cum vut-au vindut nari, ve picat pri k'upeng și si veș dunat muțj mușt pri picăturli di nari. Linosu au ȃrdico mōna cu țotă stiuire și că la-u dēdj la mușt tălčō cōtj-va. (2) Di cola si sculo și si dusi să be apu di la bunaru lu zmeil'. Că biu apu, pisăi ună cartj și-u lipi di bunar și si feșj că zȃdurmit.

Ună că si cuțco, vini zmeu cu fōlilj să le apu, amă că vizu un om culcat lǎngă bunar si pruk'ō dibindă și vizu ună cartj

lipită di bunar. Aș cânt și vizu că zițe: „Io sam Ne Bogdan tela zuniți, cari la ună mânări mil' di sufliti tălcoș“.

(3) Zmeu că vizu că-i cota zuni, cașo să vicășcă di prima mai cătlin, napunta mai zăcătiroș „Ne Bogdan, Ne Bogdan“ și Ne Bogdan și sculo răzvicăit și-l' zisi: „Cari-i țista țin' spardzi sonu?“ și zmeu zisi cu frică: „aman! io sam, viniș să lcu apu, tucu dilmi și tu ieș cota zuni, noi im trei fraș și tu un patru“. Ne Bogdan la lașo să lcu apu și priună kinisiră s' ducă lângă lanțil' fraș. (4) La zmei la ra tirtipu, că țoti lucrili din casă cu urdin li fășeu. Ună zuuă unu, lanta zuuă lantu. Vini urdinu să lcu apu și Ne Bogdan. Ieș fikiru țolili niți dișort nu la pute purtari, am plin cum s' la pørtă? Tunșe lo ună sapă și si dusi la bunar și cășo să țomă din zur di bunar. Zmeil' că știlară, știlară, că vizură că zăbăvi, și dusi unu din iel' să vedă ți si feși Ne Bogdan.

(5) Că si dusi, cła iundî țomă din zur di bunar. Tunșe al' zisi zmeu: „Ți faș, frați Ne Bogdan, di nu ți ari să viñ?“ Ne Bogdan al' zisi: „Ți-i țestă moncă i-zuuă să purțom apu di cota di partî? Mai bun s' la lcu bunaru di șa s' la duc an triușă di s' na iă mai lesnic“. Zmeu și zătrimuroș și cășo să si roșă: „aman, frați, las' s' sta șa bunaru, că șa na si flo di deș, di tinj nu ți trimțim la apu, noi să purțom.“ (6) Ne Bogdan și cāndisi și zmeu la ampl' țolili di apu, la lo pri gorb și pristi țoli si prituri și Ne Bogdan, că ra umăroș di rāmareș din zur di bunar, aș si dusră casă. Lanta zuuă, al' vini urdinu la Ne Bogdan să si ducă la lemni. (7) Ieș ți să facă, că di lenj nu pute niți un lemn să ducă casă, lo un snop di sigini și că si dusi an curiă, zăcașo s' lă legă arburil' cu sigimi unu di lant și că zăbăvi muț si dusi ară unu zmeu, că să vedă ți cota zăbăvi? (8) Că z' dusi cola zmeu c-la Ne Bogdan, iundî lă lcgă arburil' și la 'ntribo: „Ți faș, frați Ne Bogdan?“ Ară Ne Bogdan al' zisi: „Ți-i țesta moncă i-zuuă lemni să purțom? să-ș leg curia țotă, să-ș lcu să-ș duc lângă casă.“ Zmeu și prudipiroș și zisi: „aș mî rog, frați Ne Bogdan, lasă-ș curia, că na-ș flată di deș di noi s' na purțom lemni, tu nu pørtă.“ (9) Ne Bogdan și răzvicăi anvirinos și zisi: „dilmi nu vreș lesnicu, purtaș voi! „Școși zmeu un arburi, la lo pri numiri și si dusră casă. Zmeil', că vizură că nu-aș vrin air din Ne Bogdan, cașară să-l' ubideșcă culaiș s' la tălcoșă.

(10) Zmeil' și nțileșiră printru iel' că s' la ampertă la dormireș an lantă udaia și-l' zisiră și la ieș: „dintru că im cālăbaloc an un loc, tu să treș să dorm an țe udaia.“ Ne Bogdan șerta tricu an udaia ți l'-u dedită, amă picăsi că nu-i bun lucru și lă uzș zmeil' că si lășeu s' la piară țe șeră. (11) Ne Bogdan lo un bucăm la zăvii bun și la pusi an locu iundî țireș să dormă iel,

ară ieț și scunși ă n lantă parti. Pristj nopti zmeil', ă s-ș iarsiră un ăzan di apu, ați cătulin, cătulin, ă ntrară ă n udaja lu Neț Bogdan și-ș urniră apa pupărită pristj bučăm și-l' zisiră: „A! Neț Bogdan, crepă, scapom di tini“, și zmeil' fuziră ă n udaja lor. (12) Neț Bogdan, ă și nădurmi dimnețta, ă nca mănicat, și scolă și lă și dusj lăngă zmei și lă zisi: „bună dimneță, frațil' mel!“ Zmeil' ă l' zisiră: „bună dimneță, Neț Bogdan, cum tricuş tu țesta șeră?“

Neț Bogdan lă zisi: „Cum să trec, ă n dădiț ună udajă di puriț plină. Țesta șeră nu putui să ădorm di ieț.“ Zmeil' și răspucătară ună lanț și-ș zisiră: „Apa pupărita ă puriț ă l' ț i fațj.“

Ă vini lanta șeră, Neț Bogdan și dusj ară ă n udaja lui și lă nămisti ară bučămu pri pat, ă ră ieț și scunși ă n lantă parti. Pristj nopti, viniră zmeil' toț cu sicurlj ă n moș, ă s' lă spargă. (14) Ă ă ntrară ă n udajă, ă ă ă tară să da cu sicurlj pristj locu jundi slăgăjau să-l' iă capu lă Neț Bogdan, și ă ă tară să-l' zică: „A! Neț Bogdan, la-s ț i facă și sicurlj cmo ă puriț?“ Și sculară și și dusj ară zmeil' ă n locu lor. (15) Moșinista, ă nca mănicat, lă și dusj ară Neț Bogdan și lă zisi: „Bună dimneță, frațil' mel! — Bună dimneță, Neț Bogdan. Cum tricuş tu țesta șeră? — Cum să trec, frațil' mel? Țesta șeră un urot vis vizui. Ă ă n niști ă șorp mi lă-zeu pristj gușă și pristj cap.“

(16) Zmeil' ară și răscătară ună lanț și și ă ă ă diră ă nu pot să scapă di ieț. An țe vrămji, și uză ă doi ă mpirat și bat. Zmeil', cu țela sibep, kinisiră priună cu Neț Bogdan, și ă să și ducă să-l' žută lă ă mpiratu, amă umutu lă ra, s' lă lasă Neț Bogdan ă n askeru ă mpirătesc și ieț să și țornă. (17) Toț ă ncalicară pri cal' și li strinsiră cal'il', să žungă mai curon. Neț Bogdan, di frică idvai și țănę pri cal și țăpa; „Cad, Cad, Cad.“ Zmeil' și ă ă ă diră și zisiră ună lanț: „lă țista nu lă-i frică di țiste ț mpirat, dilmi ă ț mpiratu Cad lă ubidești. (18) Ă di Cad mai žuni lant ă mpirat nu-ari, tucu ai s' nă turnom năpoi, lant culaj să-l' ubidim.“ Și toț priună și turnară năpoi. Fikiru di Neț Bogdan, nu ă ă mpiratu Cad lă ubideș, tucu-l' ra frică s' nu cadă di pri cal, di țăpa: „cad“. Neț Bogdan ă țo să rățescă di zmei și ubideș sibep să fugă di lăngă ieț. (19) Tunț ieț lă zisi lă zmei: „păna cmo șăzum ă n voștră casă, cmo ai s' nă duțim ă n ospit și lă me casă.“

Lă zmei lă ra frică să și ducă ă n lui casă, și-l' zisiră „Ți să fațim cmo lă ta casă? Lantă ă ră să vinim ă n ospit. Cmo să țu dom parte ta ț i ț cadj di duțj să-ț lă vez fičoril.“ Ă zmeil' țe cătau, să scapă di ieț. (20) Al' ă mpl'ară un folj di pari, și-l' zi-

siră. „Ieț-lî țești pari di-ț dutî!“ Ieț și răzvîcăi și zisi: „cum? mi licăști, io s' lă port pri gorb fôlîlî?“

Unu zmeu si cāndisi, lă lă fôlîlî di pari pri spoț, că să lă ducă pānă casă lă Ne Bogdan. (21) Lă dutîre casă, lă cum-păro Ne Bogdan lă toț șasil' lui fiçor cătî ună soică. Că si pruk'ară di cātun, Ne Bogdan, aț' zisi lă zmeu, tu amnă mai cātulin, io s' mi duc mai naintî să fac unec azărloc, că s' ti pruştet. Ne Bogdan, că z' dusi casă, lă lî dedit soițli lă fiçor și lă zisi: (22) „Că să vină cmo un om, ăa toț s'li dişcl'idiț soițli și să fațîț că lă tă'areț cu soițli și să zițîț: „Tati, carni di zmeu țirem.“ Că vini zmeu ăn casă, ună că ăntro, lă zădinzurară fiçoril' toț cu soițli dişcl'isi și cațară să țopă toț din glas: „Tati, carni di zmeu țirem“. (23) Zmeu, că uză șați, tucu lă dedit di pimint fôlîlî și ocl'i prin portă. Șa scăpară zmeil' di Ne Bogdan, ără Ne Bogdan cu lui criel scăpo di zmei și-ș cațandisi un fôlî di pari și-ș gii giată și io-n vini di cola și lă nimj țiva nu-n dedit, șa mi țăpiră.

XXIX

Ursôna și fiçoru ¹

(1) Un tată aș vut-au un fiçor. Țista zisi ună oră: „Tati, țer un daș“. Tată-su zisi: „să-ț lău, il'ul'“. Kinisit-au să si ducă ăn păzăriști și fiçoru zisi: „și io să vin, tati“. Tată-su lă lat-au cu ieț.

(2) Că pustăni ăn drum, tată-su lă lășo pri un arburi. Cola vini ună ursôna și zisi: „disfo-ti, că io-ț sām țetă“. Și fiçoru si disfcsi, și lă lă ursôna fiçoru, si dusi casă cu ieț și zisi lă urs: „veș, io țî lov bun duș?“ Du-ti tu, să lî vicăieș lantîlî divutiñ, că io țer să dar ruçoc“. Ursu si dusi.

(3) Ursôna, cון țire să lă žungl'ă fiçoru, aț' zisi: „punî-ț-lă capu pri prag“. Fiçoru lă pusi opcu, ama ursôna zisi „nu-i bun pus“. Zisi fiçoru: „nu știu s-lă pun, punî-lă tu prima, să ved“.

(4) Lă pusi ursôna, și fiçoru ău lă băttia și lî-u dedit pristi cap și ău žungl'ă. Aș drubi ursôna, ău pusi ăn oală să țarbă și ieț si pusi ăn ațolî.

¹ Povestea aceasta și cea următoare au fost scrise de Weigand, în 1890, după dictarea lui Stavru Hristu, pe atunci în vîrstă de 13 ani (v. *Vlacho-Meglen*, Leipzig, 1892, 71-77). Am avut prilejul, în 1912, să controlez cu aceeași persoană exactitatea transcrierii dialectologului dela Lipsca. Greșelile sînt numeroase. Amintesc numai cîteva mai de samă: *lișu*, *lof*, *io*, *prak*, *potu*, *potură*, *găll'ini*, *să*, *vikies*, *vet*, etc., în loc de *leu*, *lov*, *io*, *prag*, *putu*, *putură*, *gălini*, *s*, *vicăieș*, *ved*, etc.

(5) Ca viniră lantlii vitii, ca ştitară, ştitară ursoña z' vină, zisiră: „ai, să caţom să ruçom; ia si dusi să la turească sondzilii lu fiçoru pri vali“. Caţară să mănancă şi zisiră: „bre! ți duţți carni!“ Şi fiçoru din aţoli zisi: „ca di ursoña“.

(6) Tunţe vitii caţară să țopă și caţară să pună partali sa la žungă fiçoru, ma nu putu ursu. Napcum si pusi lisița și lupu, ama și iel' nu putură. Napcum vini mața și sări an aţoli și țire să la cață fiçoru, ama țista sări prin bağă și ișo nařară, și lată-su vine din pazardiști și la lo fiçoru și z' dusiră casă cu daș, și io-n vini di cola.

XXX

Pricazma lu lisița

(1) Aș ve ună lisița un gângaraș și-l' zisi la un pin: „na-n-lă, țoni gângarașu, io s' mi duc să fur gălină, să-z dau și la tinj“. La zaçaço di pin gângarașu și z' dusi să fură gălină și li mănco.

(2) Ca vini lăngă pin, pinu ra criscut naț, și nu pute să la țe gângarașu. Zisi lisița: „do-n-lă gângarașu, pinuli! — Nu st-lă dau.— S' mi duc să-l' zic la bălția, să vină s-ti tal'a“. Pinu zisi „du-ti!“

(3) „Ai, bălțiu, s-lă tajl' pinu!“ Bălția zisi: „Nu vin. — S' mi duc la foc, să-l' zic să vină să ț-u ardă drăzaua“. Bălția zisi: „Du-ti!“ Lisița zisi: „Ai, foculi, să l'i-ț arz drăzaua la bălția“. Focu zisi: „nu vin“.

(4) Lisița zisi: „s' mi duc să vicăies vale, să ti stingă“. Focu zisi: „du-ti“. Lisița zisi: „ai, vali, s-lă stindz focu“. Vale zisi: „nu vin“. Lisița zisi: „s' mi duc s-lă vicăies bou s-ti be“. Vale zisi: „du-ti“.

(5) Lisița zisi: „ai, bouli, să-u bej vale“. Bou zisi „nu vin“. Lisița zisi: „s' mi duc să-l' zic la lup, s-ti mănancă“. Bou zisi: „du-ti“. Lisița zisi: „ai, lupuli, s-lă mănant bou“. Lupu zisi: „nu vin“.

(6) Lisița zisi: „s' mi duc să-l' zic la luvač, z' vină să ti tăl-čescă“. Lupu zisi: „du-ti“. Lisița zisi: „ai, luvačuli, s-lă tălčoș lupu“. Luvaču zisi: „nu vin“. Lisița zisi: „s' mi duc s-lă vicăies șoricu, să-ț li rođă urecl'ilj“. Luvaču zisi: „du-ti“.

(7) Lisița zisi: „ai, șoriculi, să-l' mănant urecl'ilj la luvač“. Șoricu zisi: „nu vin“. Lisița zisi: „s' mi duc să vicăies mața, s-ti mănancă“. Șoricu zisi: „du-ti“. Lisița zisi: „ai, maço, s-lă mănant șoricu“. Mața zisi: „iundi-i?“

(8) Mața dupu șoric, șoricu dupu luvač, 'luvaču dupu lup, lupu dupu bou, bou dupu vali, vale dupu foc, focu dupu drăzaua, bălția dupu pin, și la tal'o pinu, și lisița aș la lo gângarașu și si dusi casă.

Și io-n vini di cola.